

Štajerc" izbaja vsaki pelek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 kron, za pol in četrt leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vin, za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računamo naročnino z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravnštvo se nahajata v Ptuj, gledališko posloplje štev. 3.

Skava Tebi, ki si nas kmetje ljubiti!

Kmečki stan, sprečen stan!

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastojni, ali rokopiše se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 36.

V Ptuj v nedeljo dne 4. septembra 1910.

XI. letnik.

Velikanski polom na Koroškem.

Doživeli smo v naših poklerikaljenih pokrajinah že najhujše dogodke. In vendar lahko trdimo, da je bilo vse to le igrača napram sedanjemu velikanskemu gospodarskemu polomu na Koroškem. Pisali smo že v zadnjih številkah o tej zadevi. Svoj čas smo doživeli polome klerikalnih slovenskih konzumnih društev. Gotovo so tudi ti nesrečni "konzumi" stotero kmetov ob čast in premoženje spravili. Še danes plačujejo lahkoverni posestniki za grehe farovških hujskačev. In vendar so konkurzi teh nekdanjih konzumnih društev le malenkost proti temu najnovejšemu farskemu polomu. Kajti naj se zasukne stvar kakor se boče, gotovo je že danes, da so duhovniški špekulanti na Koroškem zapravili na milijone kron vavro prišparanega kmetkega denarja. Vsled tega pač ni čuda, da je vsa javnost v celi državi grozovito razburjena. Vse časopisje se peča s tem polomom in zapeljani kmetje si pulijo lase iz glave ter jokajo za svojimi izgubljenimi denarji.

Najnovejša novica je ta, da so pričela oblastva govoriti. Kakor znano, sta glavna voditelja vse te sleparije monsignore Weiss in monsignore Kayser. Državni pravdnik je izdal povelje, da se obadva zapre. Drugega so policaji dobili in tako sedi zdaj ta duhovniški špekulant monsignore Kayser pod ključem deželne sodnije. Prvi farski špekulant, ki je gonilni spodaril s tujim denarjem ednako lahkomišelnost, ki spada istotako v kriminal, pa jo je pravočasno popihal. Čuje se namreč, da je vzel monsignore Weiss par sto tisočakov kmetkega denarja in se z njimi odpeljal v Ameriko. Tako stoji torej ta stvar in naše protokovanje se je žalibog izpolnilo . . .

V kratkem hočemo še enkrat celi ta velikanski zločin popisati.

V svrhu politične klerikalne agitacije ustanovili je črni voditelj Kayser v Feldkirchnu sirotišnico (Waisenhaus). Imel je malo denarja na razpolago in je moral vsled tega s fehtarijo pričeti. Povsod je beračil za „Antonius“-kruhek in dobil na ta način precej denarja skupaj. Nametno da bi dolgove poplačal, pričel je pa s tem denarjem takoj špekulirati, kakor špekulirajo najnesramnejši judi. O nafehtanem denarju sploh nikdar ni podal javnega računa. Pridobil je potem večje kmetijsko podjetje, na katerem so mu morali otroci iz sirotišnice delati. Seveda mu tudi to ni pomagalo iz dolgov. Pošteni človeki bi zdaj seveda z vsemi podjetji ponehal. Ali Kayser je na zločinski način hitel od ene špekulacije v drugo. Postal je namreč potem trgovec z lesom, nadalje fabrikant pive in restavrirer. V njegovi restavraciji je bilo napisano:

„Zahl' deine Groschen, über Politik halt deine Groschen“ . . .

Pa domače povedano: kmet, daj mi tvoje denarje, v ostalem pa drži gobec . . . Končno je ta farski bankeroter nakupil še večji rudokop,

katerega je popolnoma nezmislno izzidal. Vse to se je napravilo seveda „na puf“, in z velikanskimi izgubami. Njegovega piva ni hotel nikdo piti, njegovega premoga nikdo kupiti, njegova restavracija je bila takoj pasivna. Ali Kayser je špekuliral naprej. Kot lesni trgovec zvezal se je z nekim italijanskim špekulantom po imenu Palese, ki je hotel istotako potom lumparij obogateti. Nakupilo se je skladišča za res v Feldkirchnu, na Opčini in v Bariju na Italijanskem. Končno sta se laški špekulant Palese in „duhovnik“ Kayser brez vsacega znanja zvezala še z nekim laškim grofom Sbrojovacci in nakupila za več milijonev kron gozda na Ruskem. Vse njih špekulacije so se seveda izjalovile. Kayser se je na vsa taka podjetja toliko razumel, kakor zajec na boben. In tako je morala ta banda vedno nove dolgove delati. Najprve so si denar pri tujcih izposojevali. Ali ti so bili dovolj pametni, da niso dolgo denarje dajali, marveč so špekulantom vrata pokazali. Tako ni bilo zdaj nobenega denarja več, pač pa blizu štiri milijonov kron dolga. Kaj storiti? Izmislili so se lumparijo, ki kriči do neba. Klerikalci imajo namreč na Koroškem neko „centralno kaso kmetijskih zadrug“. V to kaso pošiljajo tudi vse kmetске in slovenske posojilnice svoje denarje. Načelnika te zveze ali centrale pa sta zdaj v Ameriko pobegli monsignore Weiss ter slovenski „voditelj“ monsignore Podgorc. In glejte, noben jud ni hotel Kayserju več niti groša posoditi, — klerikalna centralna kasa pa mu je dala brez vsakega jamstva skoraj dva milijona kron „posojila“. Z drugimi besedami povedano: monsignore Weiss je vzel 1,900,000 kron denarja od vbojih slovenskih in nemških posojilnic in je vrgel ta denar monsignoru Kayser v žrelo. Potem pa je vzel Weiss še par stotisoč kron in šel na železnico ter se v Ameriko odpeljal . . . Ravno tako je ta farska centralna kasa „posodila“ večje svote denarja raznim drugim bankerotnim klerikalnim podjetjem. Gotovo je, da se je skoraj štiri milijonev kron kmetkega denarja zapravilo.

Kaj bo zdaj? Monsignore Kayser je v ječi, monsignore Weiss v Ameriki, kjer se pobožnim koroškim kmetom smejata. Kmetje pa prihajajo prestrašeni v posojilnice in zahtevajo svoj denar nazaj. Ali ničesar ne dobijo! Z obupanim obrazom zopet odhajajo in proklinjajo tiste, ki so jim na zviti način v „imenu vere“ in v „imenu slovenstva“ oropali njih krvavo prišparane krajcarje . . .

Klerikalni polom na Koroškem je tako velikanski, da odmeva po celi državi. Ali mi vprašamo: kako stoji stvar v drugih kronovinah? Ali ni tudi pri nas na spodnjem Štajerskem vsak dan edne katastrofe pričakovati? Ali ne ustanovljajo slovenski prvaki povsod posojilnice, ki so nepotrebne, nestrokovnjaške, brez vsacega nadzorstva?!

Politika slovenskih prvakov dovedla bode naše ljudstvo v bedo in revščino. Beraška palica, — to je vse, kar nam „doseže“ slovenska politika!

Politični pregled.

Hribarjeva komedija v Ljubljani se nadaljuje. Kakor znano ni hotela vlada izvolitev Hribarja za ljubljanskega župana cesarju v potrditev predložiti. Skrajni čas je bil, da se je Hribarja iz javnosti izbacnilo. Kajti tako, kakor ta možakar še ni noben župan na Avstrijskem postave v blato teptal in na znani način po Ruskem in Srbskem svoj „patriotizem“ kazal. Cesar je Hribarju torej vrata pokazal. Ali od srbskih agentov nahujskani mogotci se niti cesarju ne udajo. Zato so Hribarja nalašč še enkrat za župana izvolili. In Hribar je imel dovolj predrzno čelo, da je volitev zopet sprejel. Imel je celo nesramni govor, v katerem se je bahal s svojim „patriotizmom“ in napadal vlado kakor kak politični agitator. Zato so ga ljubljanske „narodne“ babnice z rožicami obsipale . . . No, tudi tej komediji bode kmalu konec. Vlada je že ljubljanski občinski svet razpustila in na rotovž c. k. komisarja poslala. Ta bode vodil občinske zadeve, dokler se položaj ne spremeni. Na vsak način mora vsak pametni človek priznati, da je zadnji čas, da se Hribarjevo grozovladno stré.

„Živela Srbija!“ — tako so klicali prvaški hujskači v Ljubljani na dan pred cesarjevo osemdesetletnico. Enega teh srbskih prijateljev, nekega smrkolina iz celjske okolice, so že zaprli. Bržkone jih bodo še več dobili. Prvaški listi pa seveda še vedno tajijo, da nima slovenska mladina v Ljubljani veleizdajalske cilje pred očmi.

Kmetje zoper vojaštvo. V kraju Aistorheim na Salzburškem so kmetje vojake napadli, kateri so imeli na njih poljah svoje vaje. Na oficirje so metali kamenje. Orožniki preiskujejo zadevo. Mi gotovo ne odobravamo takih nasilstev. Ali marsikdaj bi vojaška oblast svoje vaje lahko tako uredila, da se ne bi kmetom škode delalo.

Nesreče pri vojaškem manevru. Pri vojaških manevrih na Tirolskem se je zgodila vsled hude nevihte večja nesreča. Dva vojaka sta padla v neki prepad in sta kmalu na to umrla. Eden tovarišev ju je hotel rešiti, ali bil je tudi sam težko poškodovan. Dva oficirja sta si roke zlomila. V bolnici je tudi še en vojak umrl. Manevri so se takoj ustavili.

Češki anarhisti. V Olomucu so vpeljali kazensko preiskavo proti celi vrsti čeških anarhistov.

Črnagora — kraljestvo. Te dni so se vršile v Cetinju velike slavnosti, katerih so se tudi italijanska kraljevska dvojica in razni zastopniki evropskih vladarjev udeležili. Pri tej priložnosti proglasilo se je črnogorskega kneza Nikito za kralja. Razven vladarja prtljčkave državnice Monaco imamo zdaj v Evropi torej same kralje in cesarje. Bivši knez in sedanji kralj Nikita (hudomušni Nemci mu pravijo Nix-ist-da) sicer ni posebno priljubljen. Znano je in poročali smo to že opetovano, s kako krvoločnostjo zatira Nikita vsako svobodno gibanje v državi. No, zdaj je možakar kralj! Srbi so seveda hudo poparjeni, ker so hoteli biti vedno prvi na Balkanu. Kar čez noč so hoteli Črnogoro pod „žeslo“ revolverskega Peterčka prinesiti. Pa ni šlo! Sicer pa je glavno vprašanje, kako bode

revni narod kozjih tatov na Črnogorskem stroške kraljevskih časti plačal. Cela državnica ima komaj 250.000 prebivalcev. Ni čuda, da sta morala ruski car in italijanska kraljica kralju Nikiti — krono kupiti. Najboljšo šalo je sicer napravil list „Musketi“. Pisal je namreč to-le: „Dandanes nimajo vladarji več dvorskih norcev; zato si držijo balkanske kralje“ . . .

Dopisi.

Dobje pri Planini. V zadnji in predzadnji številki „Štajerca“ smo povedali in prosili, da se izroči javnosti slabo pristransko gospodarstvo obč. odbora v Dobji, in da je župnik Vurkelc s pomočjo tega obč. odbora samo v enem slučaju tukajšnje davkoplačilce za 1.000 gl. (2.000 K.) oškodoval. To je sicer za tukajšno vbogo ljudstvo veliko, ali samo to bi še vendar bila malenkost, ako bi župnik od tistega časa miroval; pa domišljuje si še vedno novo izrabljenje ljudstva. Še čez 3.000 K. je izfehtal od faranov in je plaušal, da bo kupil za tisti denar kaplana, primerno toliko zopet čez 3.000 K. je nafehtal in plaušal, da bo stavil kaplanijo, pa si le vkljub popolnoma zadostnim stanovanjskim prostorom, farovž razširjava, brez vsega za javne stavbe predpisanega komisijonega ogleda, zaslišanja faranov in zvedencev. Ako ne misli, da bi se svoj čas še enkrat oženil, tak ima stanovanjskih prostorov v sedajnem farovžu popolnoma dovolj. Dokler ni župnik Vurkelc in njegovi podrepaniki imel komande v občinskem odboru, se je gospodarilo s 50% občinske doklade, sedaj morajo plačevati vbogi davkoplačilci 110% in se vkljub visokim obč. dokladam niti najbolj potrebne občinske ceste ne popravijo. Dokler ni imel župnik komande v občinskem odboru, se je plačevalo občinskemu tajniku za dvakratno uradovanje na teden 80—100 gl. na leto, sedaj se plačuje 150 gl. ali 300 K. ako ravno so osebe pripravljene za prejšno plačo uradovati. Župnik je pobiral neopravičeno bernja, katera znaša narmanj 200 K. na leto, torej v 10-tih letih 2.000 K. Računite, dragi bralci, našete denarne zneske in prepričali se bodete sami, za kakšno ogromno svoto je že župnik farane oškodoval. Župnik Vurkelc je tudi največji sovražnik omike in svobode, on sovraži in spodjeda še dandanes vse tiste može, kateri so posredovali, da se je v Dobji nova, celo potrebna 4 razredna šola postavila; on sovraži sploh vse, kar pelja k omiki in svobodi, zaradi tega sovraži tudi učiteljstvo, posebno pa celo priljubljene in delavne g. nadučitelja Pulko. Da se je sovražstvo tukaj v Dobji celo vkoreninilo, da že sovraži mož ženo, žena moža, sosed sosedu itd., ta izgled privlekel je Vurkelc v Dobje, in zasejal luliko med pšenico. Res lepi namestnik božji! Dokažite nam g. Vurkelc, samo eden slučaj, da bi bil Kristus ali njegovi prvi namestniki sv. Apostoli, enega za vinar vrednosti oškodovali, ali pa sovražstvo sejali med ljudstvo? Ako nam to ne dokažete, potem pač niste vredni nositi ime: Namestnik božji . . .

(Iz dobrega namena.)

Od nekod. Med nekoliko daljšim potom pridem po naključbi z nekim možem skupaj in razgovarjava se marsikaj. Pogovor med nama

naju privede do marsikaj; ali samo to me je zanimalo, kadar mi začne pripovedovati od g. župnika. Vprašam ga od kje da je doma; nato mi odgovori, da iz Majšperga. Nato mi pripoveduje: Naš g. župnik je vedno bolan, samo ob času volitve ne! Kakor se nam zdi, mogoče ne more biti bolezni prehuda, ker lahko ves dan na cesti stoji; ako gre človek desetkrat en dan po cesti, ga vedno vidi. Veliko spretnejši je g. kaplan; njemu se ne poljubi stati na cesti toliko, ker vidi, da je pri g. Brezinšku gostilna in tamkaj raje sedi do polnoči, pa tudi še večsah do 1. polnoči, in se razgovarja pri dobri vinski kapljici. Gospod župnik pa raje na cesti stoji; kadar gre kaka ženska po cesti, ima skoraj z vsako nekaj za govoriti. Ljudje pa že govorijo, da išče klerikalce, drugi da liberalce in tretji, tega omenil ne bom. Olči na Majšpergu blagovoli g. župniku postaviti sedež na cesti, da bodeta z g. kaplanom vsaj sedela, ker vem, da jih lahko zvečer silno noge boljijo . . .

Brežice. Zdi se nam, da ne živimo na zelenem Štajerskem, ampak v sredini Srbije. Naši rdečosrajčniki zmeraj bolj rogovilijo in „brate“ Kranjce, Hrvate in bogve kaj povabijo in na pomoč kličejo in ako ne bode kmalu te vročine konec, jim še bo kri zavrela. Skoraj vsak praznik divjajo ti posilirbi; seveda „patentslovani“ kakor laški Jože in češki brivec peljata glavno besedo. Kamor se človek ogleda, povsod Kranjci ali Čehi in žalibog naši ljudje so tako daleč, da se dajo od hujskačev voditi. Vprašam enega: kdo ali kakšni rojak je ta železniški uradnik? Odgovor dobiš: Krajne ali pa Čeh; vprašam od kje je ta učitelj? Odgovor: Kranjc in učiteljica Kranjca. Vprašam: Od kje je ta duhovnik? Odgovor: Iz Ljubljane itd. Čuda ni, da naš študent rečimo štajerski rojak in domačin mora potem v tujini kruha iskati. Potem se še posilirbi predrznejo in rečejo, da mu je vsega Nemec kriv, da mu Nemec kruh odvzame. Vsak pameten človek mora znati presoditi in povedati kdo je kriv, da je tako daleč prišlo. Tudi se tukaj na meji posestva v kranjske roke porivajo in če bo to dalj časa trajalo, tak bomo kmalu polovico kranjskih posestnikov ob meji imeli in štajerski rojaki in posestniki bodo zginili. Tudi pri vsaki priliki se norčujeje naši rdečosrajčniki in pravijo, kdor ni ž njimi je „posilinemec“ ali „nemčur“. A mi pa očitno trdimo, da mi nismo „posilinemci“, ker v naši deželi je slovenska in nemška šola postavna, ne pa srbska in srbski ali hrvaški jezik; tudi nimamo v naši deželi besede „Nazdar“. Vprašamo torej, kdo je „posili“? Mi gotovo ne, če se deželno-postavnega jezika poslužujemo. Tukaj se klerikalci in liberalci dobro zastopijo in v en rog trobijo. Vsa kritika in psovanje proti eden drugemu, kakor se v teh listih berejo, je samo komedija. „Straža“ in „Gospodar“ obrekujeja „Dnevnik“ in liberalce in „Dnevnik“ pa „Stražo“ itd., da pa obe zgoraj omenjeni stranki naprednjake črtijo, je istina in to zato, ker niso klerikalcem pokorni. Vidi se pač, da ti ljudje ne poznajo več ljubezni do bližnjega, da ni vera glavna reč, ampak politika! Čitali smo pred nedavnim časom o procesiji, katera se je na 20. maja v Ptujju vršila. Nek klerikalni list piše, da je vse lepo bilo in vse se je veselilo, samo nekaj — čuj — godba je bila

nemška; ali se morda ni Bogu dopadla? Te vrstice zadostujejo vsakemu pametnemu človeku, ene opombe vendar ni potrebno. Dopisun in tudi tisti, kateri kaj takega sprejmejo, morajo res taki biti, kateri si mislijo, da je celi svet bedasti, da nič ne razume. Rdečosrajčnikom pa svetujemo, da naj si še eno rdečo pero za zadnji del priskrbijo.

Opazovalci in „Štajercijanci“.

40 letnica požarne bramb v Ptujju.

„Gott zur Ehr“,
dem Nächsten zur Wehr!“

To nedeljo praznovala bode prostovoljna požarna bramba v Ptujju („Freiwillige Feuerwehr in Pettau“) 40 letni jubilej svojega obstoja. Štiri desetletij je precej časa v zgodovini malega društva. In štirideset let težkega, požrtvovalnega dela v zmislu lepega gesla „Gott zur Ehr“, dem Nächsten zur Wehr“, štiri desetletij boja proti zgodovitemu sovražniku človeške lastnine, ognju, — to je veliko. Seveda, požarnih bramb imamo danes povsod; skoraj v vsaki občini se hvala Bogu ljudje tega prepotrebne instituta oprijemljejo. Zato bi bilo preveč zahtevano, da bi se naš list bogve kako obširno o tej ali oni požarni brambi izjavil. Ako danes izjemoma par važnejših točk iz zgodovine ptujjskega gasilnega društva omenimo, imamo zato mnogo vzrokov. Prvi teh vzrokov je, da je ta skozinskoz nemška požarna bramba v Ptujju skozi svojih 40 let večinoma slovenskim kmetom pri požarih pomagala. Nasprotniki naj psujejo z znano svojo brezvestnostjo ptujjske gasilce. Ali to je istina, da so imeli ti nemški gasilci vedno srce za nesrečo slovenskih posestnikov. Najmanjše dve tretini požarov, pri katerih je ptujjska požarna bramba z vsemi močmi pomagala, tiče se slovenskih posestev izven mesta. To smo hoteli v prvi vrsti poboti!

Marca meseca l. 1870 so ustanovili v Ptujju požarno brambo. Takrat se je sploh po celi državi pričelo moderno gasilstvo lepo razvijati. Med ustanovitelji so bili zlasti meščanski obrtniki. Mesto jim je izročilo gasilno orodje, ki ga je doslej imelo, ki pa seveda ni bilo mnogo vredno. Može so morali vsled tega med meščani denarje nabirati, da so si najpotrebnejše orodje nabavili (zlasti novo „Metz“-šprico). In častno spričevalo za ptujjsko prebivalstvo je, da je v ta namen rado žrtvovalo tisočake goldinarjev. Potem se je društvo seveda lepo in z vsakim letom lepše razvijalo. Najpomembnejši trenutek v zgodovini društva pa je vstop g. Johana Steudte (leta 1873), ki je od leta 1888 sem voditelj ali „Hauptmann“ gasilnega društva in od leta 1889 sem tudi načelnik okrajne zveze požarnih bramb. Ta mož je s svojim globokim znanjem, z veliko svojo požrtvovalnostjo in priljubljenostjo med obrtniki požarno brambo na višek svojega razvika spravil. Kar je danes ptujjska požarna bramba — in smelo trdimo, da se nima pred nobeno drugo skriti — to je v prvi vrsti plod pridnega dela Johana Steudte. Seveda so mu pri temu tudi vsi pomagali. Zlasti odkar je zasedel županski stolec naš Jos. Ornič, ki je imel vedno najostrejšo oko za ljudske potrebe. Ornič ni nikdar odrekol svoje pomoči požarni brambi. V mestnem zastopu kakor povsod drugod bil je vedno vroči zagovornik tega prepotrebne društva. Tako se je požarna bramba krasno razvijala. Danes ima parno brizgalno (Dampfspritze), ima 63 aktivnih članov in 13.044 — kron premoženja. Ponosno torej lahko pozdravimo njen razvitek!

Naj omenimo še nakratko najpomembnejše požare, pri katerih je ptujjska požarna bramba sedelovala. Skupno je pomagala tekom 40 let pri 174 večjih požarih. To je gotovo častno število. Izmed teh so bili važni: Prvi požar (25. septembra 1870) na Bregu pri Ptujju; eden ptujjskih požarnikov je rešil nekega otroka in plamen; rešitev človeškega življenja je torej prvi nastop tega plemenitega društva! L. 1871 požar v Cirkovcih (cela vas), Skorba (11 poslopj), en požarnik je bil težko ranjen, pomoč pri povodnji. L. 1875 ednajst požarov. L. 1877 6 požarov

Španski boji.

Poročali smo že, da hoče napredna španska vlada klerikalni vpliv v državi zatreti in zlasti izze-manje ljudstva končati. Nasprotniki proste države se seveda grozno hudujejo in vpijejo, kakor vedno ob takih prilikah, da je »vera v nevarnosti.« Ali vlada se ne vstraši.

Sodnija zasleduje najostreje vse duhovnike, ki zane-marjajo svoje stanovske dolžnosti in uganjajo politiko. Naša slika kaže nadškofa v Filippi, dr. Vicota, nadalje papeževega tajnika kardinala Merry de Val in končno dona José Canalejas, ki je ministerski

Msgr. Dr. Vico, Titularerzbischof, Philippin, Apostel Nuntius in Spanien.

Kardinal Staatssekretär Merry de Val, welcher die Verhandlungen für den Vatikan führt.

Zum Kulturkampf in Spanien.

Don José Canalejas, der spanische Ministerpräsident.

predsednik na Španskem. Upati je, da se končajo ta nasprotovanja brez preliivanja krvi.